

LA "VENTA" DEL PUBILL

[TEXT] Ramon Amigó

Això, aquesta manera de dir de la gent, serà molt difícil d'esmenar perquè, en general, aquesta gent no té prou consciència que "venta" és una paraula castellana. Una paraula que podríem dir que s'ha fossilitzat amb l'ús. Em sembla recordar que, en algun moment, algú havia proposat, sense cap fonament, per allò de parlar per parlar, que es podria dir "venda", sense tenir en compte que "venda" només expressa l'acció de vendre, és dir, és el substantiu corresponent al verb "vendre". O un altre que també feia una proposta segurament quan pensava en la paraula venda com equivalent a 'partida dels antics quartons i de les actuals parròquies d'Eivissa', segons el DIEC. El DCVB, amb autors fills de les Balears i bons coneixedors de les Pitiüses, concreta amb més detall la definició: "Cada una de les partides en què es divideix el territori de cada parròquia rural de l'illa d'Eivissa". I dona els noms de les nou vendes de la parròquia de Sant Joan, i de nou més de la parròquia de Portmany. I explica l'origen d'aquesta manera d'anomenar els bocins de territori, un origen que ara no cal que m'allargui copiant-lo, una manera típicament eivissenca. I no s'usa fora de l'illa d'Eivissa. Per tant, ací, a casa nostra, *venda* només es pot fer servir, tal com ja hem dit, com a substantiu relacionat amb el verb "vendre": la venda d'un tractor, la compra-venda d'una hisenda.

Parlo de la "venta" del Pubill perquè és molt coneguda al meu

poble. N'hi deu haver algunes altres en algun altre lloc, com la de les Camposines; però ja és apartada, cap a ponent. Hi va haver la de la Serra, a Ulldemolins, que es va dir així tardanament, perquè sabem del cert que el 1820, segons un llibre del compliment pasqual, i encara poc abans del 1900, pel que diu la guia excursionista d'Artur Osona, només es parlava de l'hostal de la Serra, referint-se a la serra de la Llena. A Ulldemolins mateix, no fa gaires anys que hi havia record de l'hostal (que no pas de la "venta") de la Tomaca, que

havia estat entre aquella vila i el riu de Vilanova. Per ací a la vora, ni al Camp, ni al Priorat ni a la Conca, no tinc coneixement de cap altra "venta", tot i que no vull dir que no hi sigui. La paraula estranya, com veurem més enllà, va arribar per aquests verals en tot cas a la segona meitat del segle XIX, quan la pressió castellanitzant era intensa. O potser més tard ja que, inicialment, com que l'hostal a què ens referim no tenia cartell amb el nom exposat, que un cartell no hauria estat gaire útil perquè amb prou feines si algun dels traguiners de

l'època sabia poc o molt de llegir, i no es pot posar en dubte que aquells traginers que s'hi aturaven, tots de la terra, tant si pujaven de l'altra part del Priorat com si baixaven de les Garrigues, tots parlaven de **l'hostal** d'en Pubill.

Els Pubill són de Cornudella, on el renom ja existia al bell començament del segle XVII, llavors aplicat al llinatge Serres (any 1604) i, quasi simultàniament, segons els documents, un altre Pubill es deia Juncosa (any 1608). Al segle XVII mateix, hi va haver altres Pubill: el Pubill Nofre, un renom que corresponia a Joan Piquer (any 1608); el de la Plaça (any 1636), que es deia Juan Noguer, i un altre Noguer, però Mateu en lloc de Joan (any 1645), i el Pubill del Racó (any 1641), que era Pere Mas. Al segle XVIII, hi va haver lo Pubillet de Siurana, que era Joan Vallverdú (any 1779). Més tard, ja al primer terç del segle XIX, el portador del renom era el pagès Josep Estivill (any 1829) i, de la mateixa època,

juxtaposició era freqüent i que, al 1831, que és l'any de l'anotació, encara no era norma la utilització del segon cognom, el de la mare. De manera que, tal com queda demostrat, el renom Pubill és antic i persistent.

Aquest mas d'en Pubill que s'ha anomenat fa un moment havia comunicat el nom a les terres que el rodejaven. L'any 1762 ja es parlava de la partida de terra del Mas d'en Pubill, una partida que tenia al sud el riu de Siurana i que també confrontava amb la sèquia del molí dels Albes. El mas encara hi és, en un estat d'abandó. A fer observar que aquest coneixement del nom de la partida, tret de la consulta feta al *Llibre antich de la reverent Comunitat de Preberes de Cornudella*, situa al segle XVIII l'existència del mas, tot i que no gosàriem pensar que ja no hi fos abans d'aquell segle.

El 1877, un tal Pere Carreras va demanar permís a l'ajuntament per a construir una casa a la

l'hostal per a acollir els traginers i altres viatgers, amb les corresponents atzembles, i segurament per al canvi de cavalleries, si convenia, era en un d'aquells masos, no sabem a quin dels dos, si al mas de Baix, o del Rodés, o bé al de Dalt, del Casacúries, també dit del Catarranyo.

ELS TRAGINERS QUE S'HI ATURAVEN, TOTS DE LA TERRA, TANT SI PUJAVEN DE L'ALTRA PART DEL PRIORAT COM SI BAIXAVEN DE LES GARRIGUES, TOTS PARLAVEN DE L'HOSTAL D'EN PUBILL

també el duia Pere Pellejà (any 1831). Un altre Pellejà, en aquest cas Joan de prenom, el 1813 era "del mas del Pubill" i fa l'efecte que això, *del mas del Pubill*, era el renom tot sencer. Mig segle després (any 1865), "dit lo Povill" havia passat a Josep Vallverdú. Vist que Pubill havia anat junt amb tants cognoms diferents, es podria arribar a pensar que la paraula Pubill fos ella mateixa un cognom, el de la mare; però els papers d'on ho hem tret sempre diuen "dit lo Pubill", o "dictus lo Pubill", o "àlias Pubill", excepte quan s'anota "Pere Pelleja Puvill", sense cap altra indicació. Cal tenir present, tanmateix, que la

partida del Mas d'en Pubill, vora d'allà on la carretera del Priorat arrenca de la de les Garrigues, i es va acordar de concedir-l'hi. Feia molt poc temps que la nova via de comunicació -per a carros, que els automòbils encara tardarien ben bé tres dotzenes d'anys a conèixer-se- havia arribat en aquell punt, potser una mica abans de 1864, que va ser quan va arribar davant de Cornudella, en substitució de l'antic camí de bast.

Abans d'haver-hi la carretera, la confluència de camins, el de les Garrigues amb el del Priorat, era en un dels masos de les Moreres i per això es pot proposar que

Aquesta proposta té per base força sòlida haver vist que el document titulat *Reparto del subsidio de comercio*, de l'any 1830, un quadern posat dintre una carpeta retolada "Llibres", de l'Arxiu Municipal de Cornudella, quan nosaltres hi vam habitar, cap a l'any 1985, que posa el mas de les Moreres **entre els hostals**. És l'únic document dels que ens són coneguts que hem trobat que en parli i aquesta informació -absolutament preciosa per al nostre propòsit- no és retinguda per la memòria de cap persona d'edat avançada que ho hagués sentit explicar als seus avis.

El camí que venia de Cornudella

Toponímia

era conegut com del Camp, o com de Reus. Anava cap al molí d'en Parreu, pujava al coll Negre i baixava al mas de les Moreres. Ara, el pas pel coll Negre ha deixat de ser fàcil, per desús. I al mas de les Moreres es trobaven tres camins: aquest que baixava

Que el sol·licitant del permís fos Pere Carreras no aclareix res, puix que no tenim constància que hi hagués algú amb aquest nom domiciliat a Cornudella en aquella època. No surt aquest llinatge al treball *Noms actuals i pretèrits del terme antic de Cornudella de*

Per tant, queda clar que cap Carreras no havia estat al mas de les Moreres, segons la documentació inspeccionada.

Que l'hostal s'hagués conegut com d'en Pubill no volia dir obligatòriament que hagués estat fundat per algun Pubill, sinó que havia pres el nom de la partida de terra a la qual s'havia emplaçat. Si no fos que el Juncosa dit Pubill, de 1608, o un successor seu, fos el Domingo Juncosa de 1653, i el descendent que hem trobat de 1724, i que la família hagués continuat al mas de Dalt fins el 1877, i que hagués estat pel compte d'aquest Juncosa, dit Pubill, que Pere Carreras actuava.

Però això només es podria donar per segur si es pogués comprovar que aquest Juncosa del mas de Dalt fos precisament descendent d'aquell Juncosa dit Pubill i que, al mateix temps, hagués estat propietari del mas d'en Pubill que va donar nom a la partida de terra. Si algú sabia de qui era propietat aquest mas d'en Pubill, a l'entorn d'aquell any 1877, seria més fàcil de fer una hipòtesi

EL RENOM PUBILL ÉS PRESENT A CORNUDELLA DES D'INICIS DEL SEGLE XVII I EL DUGUEREN DIFERENTS PERSONES, FINS I TOT DONÀ NOM A UNA PARTIDA DE TERME EL MAS D'EN PUBILL, ON ES TROBA L'HOSTAL

de Cornudella i que ja procedia de les Garrigues, el que venia del coll d'Alforja procedent de Reus, i el que marxava Priorat avall, cap a Poboleda, Escaladei, etc.

Tal com era d'esperar, l'antic camí pel coll Negre per anar cap a Cornudella i enllà va quedar abandonat perquè no podia competir amb la comoditat que significava la carretera, encara que de moment fos un trist camí carreter amb un pèssim paviment, per la qual es podia transitar amb carro en substitució de les albardes, i transportar en cada viatge major quantitat de mercaderies.

La iniciativa de construir una casa a la confluència de la carretera de Poboleda amb la de Lleida a Flix i Reus (tal com diu la instància) podia haver partit d'un dels dos individus que hi podien estar interessats: el propietari de l'hostal del Mas de les Moreres o el propietari del mas d'en Pubill. El primer perquè veia que la carretera passava per l'altre vessant del riu d'Arbolí, s'allunyava del mas, i això li feia perdre la clientela. L'altre perquè devia pensar que podia ser un bon negoci si es traslladava una mica més avall del mas que tenia. No hem trobat cap suport que permeti de decidir quin dels dos probables interessats va ser realment el que va iniciar l'empresa.

Montserrat, de Joan Bta. Espasa i Ramon Amigó (Associació d'Estudis Reusencs: Reus, 1990). I això ens fa pensar que Pere Carreras era un advocat, o un agent de negocis foraster, que actuava pel compte de l'interessat. Val a dir que cap Pubill dels diversos que hem citat no era del llinatge Carreras i, pel que sabem, al masos de les Moreres quan, al segle XVI, era conegut per mas de la Ribera, hi havia hagut Joan Ferrer (any 1524 i 1609), Antoni, Bernat i Jaume Martorell (any 1565). L'any

EL NOM "VENDA", ÉS CASTELLÀ, I DEGUÉ INTRODUIR-SE CAP A L'ÚLTIM TERÇ DEL SEGLE XIX QUAN ES CONSTRUIR L'HOSTAL, DEGUT A UN CANVI EN LES VIES DE COMUNICACIÓ, JA QUE L'ANTIC CAMÍ PASSAVA PELS MASOS DE LES MORERES

1605, es parla del mas d'en Martorell de les Moreres; i el 1606, del mas d'en Ferrer dit de les Moreres. En aquell mateix segle XVII, consta Jaume Pellisser del mas de les Moreres (any 1636) i Isabel Agna Pellisser del mas de les Moreres es va casar amb Joan Bruno Aragonès (any 1695). L'any 1653, Domingo Juncosa era del mas de les Moreres de Dalt i Maria Juncosa i Tost (és a dir, Maria Tost, casada amb un Juncosa), hi consta el 1694. I encara era dels Juncosa el 1724.

pròxima a la realitat.

Ara, si tornem al començament, hem de dir que caldria fer un esforç per eliminar la paraula intrusa. Un gran pas en aquesta direcció seria que el cartell anunciador passés a dir **Hostal d'en Pubill**. Ara que gairebé tothom sap llegir, es faria molta via a popularitzar la paraula correcta. N'estic segur. Seria com treure una nafra enlletgidora del rostre altrament immaculat del terme de Cornudella de Montsant. ■